WIKIPEDIA

Gaeilge na hAlban

Ón Vicipéid, an chiclipéid shaor.

Ceann de na teangacha Gaelacha í **Gaeilge na hAlban** (*Gàidhlig* (IPA: /ˈɡaː.ʎic/), mar a deir lucht labhartha na teanga féin. Foghrúpa de chuid na dteangacha Ceilteacha is ea na teangacha Gaelacha, mar atá, Gaeilge, Gaeilge na hAlban agus Gaeilge Mhanann. Is iad na teangacha Briotainiceacha, mar atá, Breatnais na Breataine Bige, an Choirnis i gCorn na Breataine, agus an Bhriotáinis sa Bhriotáin, an trí theanga chomhaimseartha san fhoghrúpa seo. Taobh istigh de gach foghrúpa den bheirt, tá na teangacha sách intuigthe ag cainteoirí a chéile, ach is deacair, fiú, an gaol atá ag an dá fhoghrúpa le chéile a aithint gan tuiscint éigin a bheith agat don teangeolaíocht Cheilteach.

Gaeilge na hAlban (A' Ghàidhlig)	
Á labhairt:	in Albain, i gCeanada
Réigiún:	Garbhchríocha na hAlban, Albain Nua
Cainteoirí san Iomlán:	61,000
Rang:	*(Ní sa chéad 100)*
Líne ghinealaigh:	Ind-Eorpais Ceilteach Oileánach Gaelach **Gaeilge na hAlban**
Stádas Oifigiúil	
Teanga Oifigiúil:	na hAlban
Foras Pleanála Teanga:	Bòrd na Gàidhlig
Cóid teangeolaíocha	
ISO 639-1	gd
ISO 639-2	gla
ISO 639-3	gla (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=gla)
Amharc ar: Teanga – Liosta Teangacha	

Is í Gaeilge na hAlban teanga na nGael in Albain, agus cé gur i nGarbhchríocha na hAlban atá a réimeas anois don chuid is mó, bhí sí i bhfad á labhairt sa chuid is mó den tír.

Tá áit ar leith aici i gcultúr na hAlban, agus aithníonn an chuid is mó de mhuintir na hAlban é seo, idir Ghaeil agus Ghaill. Tá saibhreas *beul-aithris* sa Ghaeilge, óir ba í teanga chultúr na mbard sa Ghàidhealtachd ar feadh na gcéadta bliain. Chuaigh an teanga i léig nuair a tosaíodh ar ghéarleanúint a dhéanamh ar mhuintir na Gàidhealtachda agus ar a gcuid nósanna, go háirithe tar éis Chath Chùl Lodail agus Fhuadach na nGael. Inniu féin, tá dímheas ag cuid de mhuintir na hAlban ar an teanga, agus iad den tuairim nach bhfuil ann ach canúint gharbh gan úsáid liteartha. *Teuchters* a thuganns siad ar mhuintir na nGarbhchríoch, focal a bhfuil blas díspeagúil ciníochais air.

Ba chirte Gaeilge na nGarbhchríoch agus na nOileáin a thabhairt ar Ghaeilge na hAlban inniu, nó chuaigh an teanga in éag ar fad in Ísealchríocha na hAlban le fada an lá. Labhraítí Gaeilge na nÍsealchríoch i bhfad theas in Albain, sular thosaigh an Albainis ag fáil na láimhe in uachtar uirthi. Teanga is ea an Albainis — *Lallans* nó *Braid Scots* — atá gaolmhar leis an mBéarla.

Clár ábhair

Litriú agus fuaimniú

Tá córas litrithe Ghaeilge na hAlban sách cosúil le litriú Ghaeilge na hÉireann. Ní cuid de litriú na bhfocal seanfhréamhaithe nó dúchasach iad na litreacha úd j, k. q, v, w, x, y, ná z. Thugtaí ainmneacha crann ar na litreacha fadó, díreach cosúil leis an dóigh a ndéantaí sa Ghaeilge, ach idir an dá linn, chuaigh na hainmneacha sin as gnáthúsáid, agus is minicí a bhíonns na hainmneacha Béarla ar na litreacha inniu, cosúil leis an nGaeilge.

Ní bhaintí úsáid ar bith as an litir H sa litriú traidisiúnta, nó chuirtí an séimhiú in iúl trí phonc a chur os cionn an chonsain shéimhithe.

Bíonn fuaim na gconsan ag brath i bpáirt ar na gutaí mórthimpeall orthu. Is iad *e* agus *i* na gutaí caola agus *a*, *o* agus *u* na cinn leathana, go díreach mar atá i nGaeilge na hÉireann.

Cosúil le Gaeilge na hÉireann, is féidir gach consan a fhuaimniú caol nó leathan, de réir na litreach a scríobhtar in aice leis an gconsan. Is é sin, tá an riail úd "caol le caol agus leathan le leathan" i bhfeidhm i nGaeilge na hAlban freisin — "caol ri caol agus leathann ri leathann" i nGaeilge na hAlban. Bíonn fuaimniú Ghaeilge na hAlban níos coimeádaí, áfach: mar sin, na litreacha nach bhfuil ach sleamhnóga iontu sa Ghaeilge, is minic a fhuaimnítear mar ghutaí iad i nGaeilge na hAlban.

Sa bhliain 1976, chuir Bord Oideachais na hAlban athruithe áirithe i bhfeidhm ar litriú na teanga. Baineadh de dhéine na rialach sin "caol le caol agus leathan le leathan", ionas go gceadaítear *togte* in áit *togta* inniu.

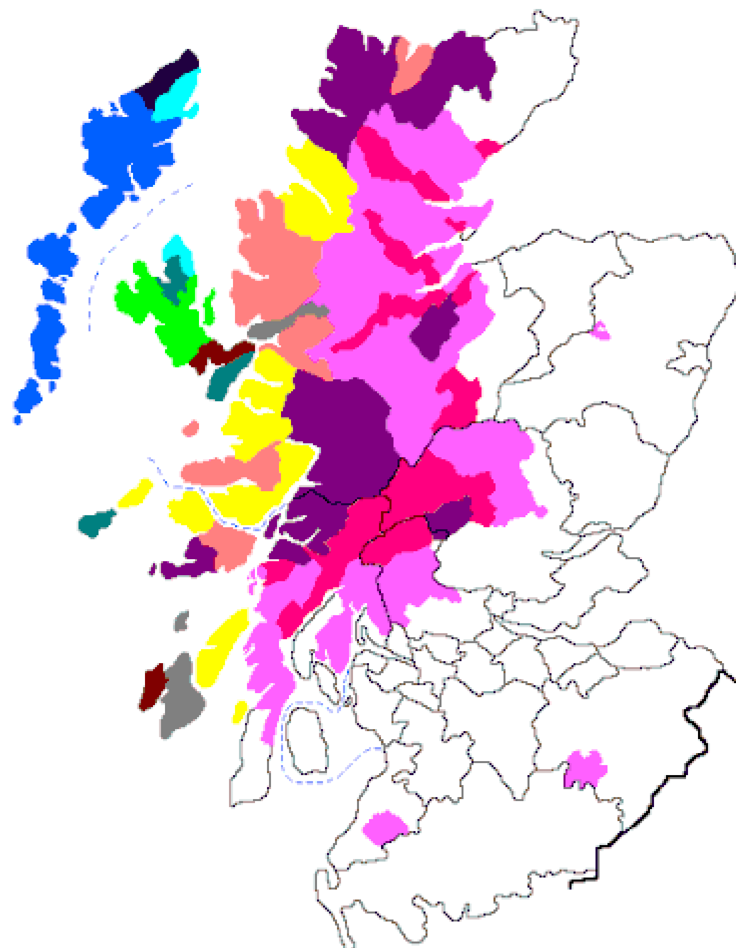
Na gutaí gearra nach bhfuil faoi bhéim, is féidir iad a fhágáil ar lár sa teanga scríofa, go háirithe i stíl neamhfhoirmeálta, m. sh.:

Tha mi an dòchas -> Tha mi'n dòchas ("tá mé i ndóchas", is é sin, tá dóchas agam, tá mé dóchasach).

Tríd is tríd, tá litriú na Gàidhlig sách cóngarach d'fhuaimniú na teanga, níos cóngaraí fiú ná litriú Ghaeilge na hÉireann. Scéal eile é, áfach, nach dtuigeann na Béarlóirí prionsabail litrithe na teanga, agus is minic a fhuaimníonn siad ainmneacha Gaelacha go mícheart ar fad, go hairithe ainmneacha a bhfuil sleamhnóga iontu, cosúil le *Seònaid* nó *Caitlìn*.

Fuaimniú

An chuid is mó de na litreacha, is iomann a bhfuaimniú sa Ghàidhlig agus formhór mór na dteangacha Eorpacha. Is fuaimeanna déadacha iad, áfach, T agus D leathain Ghaeilge na hAlban, cosúil leis an dóigh a bhfuaimnítear iad i nGaeilge. Sna teangacha eile, ní féidir T agus D a fhuaimniú ach go hailbheolach; is é sin, fuaimnítear in aghaidh dhroim an drandail iad. Fuaimnítear na consain shéimhithe cosúil leis an nGaeilge, ach is féidir an TH a fhuaimniú (go háirithe idir dhá ghuta) mar /ʔ/, is é sin, mar phléascach glotasach. Ní fhuaimnítear an FH ar aon nós, ach amháin i dtrí fhocal eisceachtúla, mar atá, *fhèin* (nó *fhìn*), *fhuair* ("fuair" na Gaeilge) agus *fhathast*, a chiallaíonn "fós" (mar sin, ní hionann é agus "fosta" Ghaeilge Uladh, a chiallaíonn "freisin"). Is mar [h] a fhuaimnítear an FH sa trí fhocal seo.

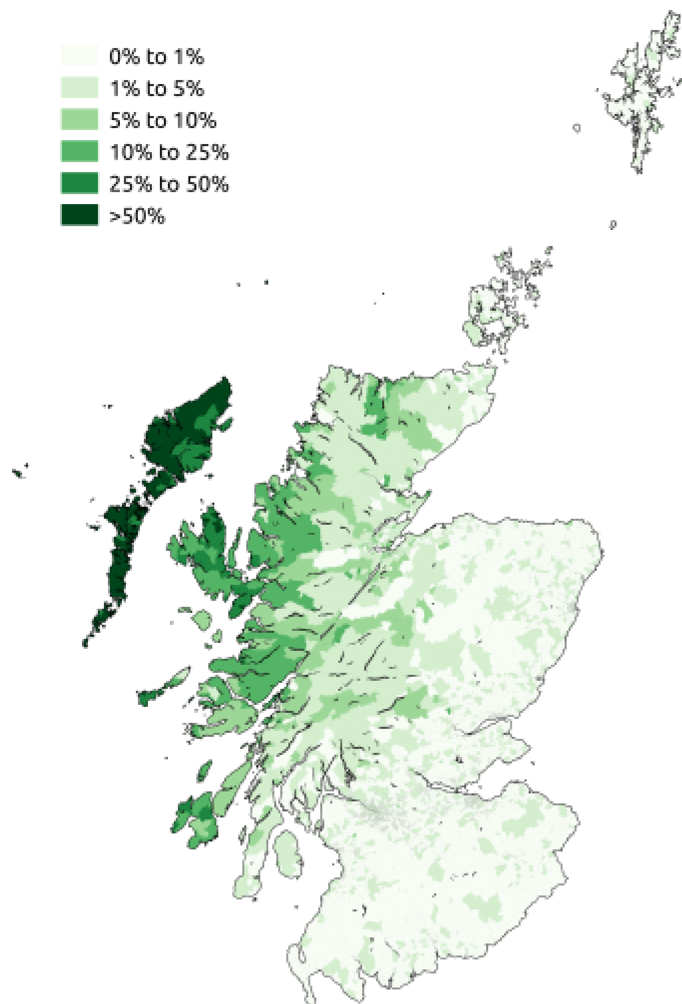
Gaeilgeoirí in Albain i 2001

Fuaimniú na gconsan i nGaeilge na hAlban

Consain	Gnáthfhoirm		Foirm shéimhithe	
	Leathan	**Caol**	**Leathan**	**Caol**
b	b	b	v	v
c	k	c [*nó* k^j]	x	ç
d	d	ʤ	*	j
f	f	f	∅ (*gan fh.*)	∅ (*gan fh.*)
g	g	ɟ [*nó* g^j]	*	j

- Is fiú roinnt sonraí ginearálta a bhreacadh síos.

An chéad siolla is minicí a bhíonn faoi bhéim, m.sh. drochaid (/ˈdrɔ.xætʃ/) "droichead". Na Béarlóirí nach bhfuil a fhios acu é, is iomaí logainm sna Garbhchríocha nach bhfuaimníonn siad mar ba chóir, m. sh. *Mallaig* — /ˈmæ.lɛk/.

% a bhí ábalta Gaeilge na hAlban a labhairt (2011)

- Is minic a bhíonn logainmneacha Gaeilge na hAlban comhdhéanta as níos mó ná aon fhocal amháin, agus an bhéim á cur ar an siolla mícheart sa leagan Béarla dá lán de na logainmneacha seo, m. sh. *Tyndrum* (/tɯin.ˈdrɯm/) < Taigh an Droma (/tøi æn ˈdrɔ.mæ/).

Ní mór an t-alt seo a ghlanadh, ionas go mbeidh caighdeán níos fearr ann.
Tar éis duit an t-alt a ghlanadh, is féidir leat an teachtaireacht seo a bhaint de. Féach ar Conas Leathanach a Chur in Eagar agus an Lámhleabhar Stíle le fáil amach faoin dóigh cheart le feabhas a chur ar alt ciclipéide.

- Gné ar leith i bhfuaimíocht na Gaeilge, a bhfuil tionchar aige ar fhuaimniú na hAlban i gcoitinne, ná — cf. *girl* /ˈgɯ.rəl/ agus *film* /ˈfɪ.ləm/) go sátar gutaí cúnta idir chonsain áirithe nuair a bhuaileann siad le chéile; is é sin le rá, idir *sonorants* (<l> or <r>) agus i ndiaidh consain áirithe:

  tarbh — /ˈtæ.rəv/;
  Alba — /ˈæ.lə.pæ/.

- Is spéisiúil go bhfeictear an ghné seo, atá ag na teangacha Ceilteacha i gcoitinne, i dteangacha Indiacha freisin, agus is uathusan a gheibheann sé ainm, svarabhakti. Mar nach bhfeictear anois é ach sna teangacha is faide siar agus is faide soir desna teangacha Ind-Eorpacha, tugann sé seo tuairim dúinn go raibh sé sa Phróta-Ind-Eorpais, ach gur cailleadh é i lár a réimse san áit ar mhó an t-athrú teangan.

Déantar *fuaimniú* ar *b*, *d* agus *g* i dtús focla, ach ní dhéantar é i lár ná ag deireadh focla:

  duine — /ˈdu.ɲə/;
  bradan — /ˈbræ.tæn/;
  balach — /ˈbæ.ləx/;
  Alba — /ˈæ.lə.pə/.

- Le

agus <t>, is é an riail ná go bhfuaimnítear iad sa ghnáthmhodh (neamhghlórach) ag tús focail, ach go bhfuilid réamhanálaithe i lár nó ag deireadh focail (braitheann méid na difríochta seo ar an gcanúint):

cat — /kæht/ nó /kæxt/.

- Ní fhuaimnítear gutaí gan bhéim ag deireadh focla nuair a leanann focal ag tosú le guta é:

duine — /ˈdu.ɲə/;

an duine agad — /ən ˈdu.ɲə ˈæ.kət/ Is binne í an Ghaeilge dá bharr seo.

Gramadach

- Is teanga infhillte í an Ghaeilge. Tugann ainmneacha a ngaol le focla eile le fios trí dhíchlaonaithe (ainmneach, tabharthach, ginideach, agus gairmeach), agus déantar réimniú ar bhriathra chun an aimsir (is iad na haimsirí simplí ná caite, fáistineach, agus foshuiteach; is iad na haimsirí cumtha ná an láithreach leanúnach, an caite leanúnach agus an fáistineach leanúnach), an modh (indicative, infinitive, imperative), agus an fhaí ghramadaí (gníomhach, céasta) a chur in iúl.

Tá roinnt rudaí suntasacha i ngramadach Ghaeilge na hAlban:

- Tá ord na bhfocal mar atá sa Ghaeilge in Éirinn: Briathar-Ainmní-Cuspóir; níl an t-ord sin i mórán de theangacha an domhain.
- Forainmneacha Réamhfhoclacha: Cuireann an Ghaeilge forainmneacha agus an chuid is mó de réamhfhocla le chéile i bhfoirmeacha cumtha, mar *agam*, *agad*, *ris* (dó).
- Níl briathar amháin sa Ghaeilge a chiallaíonn rud a bheidh agat (en = have, it = avere, fr = avoir, sp = tener). Ina áit sin, deirtear go bhfuil rud *ag* duine.

tha taigh agam
an cat aig Iain

- Forainmneacha béime: déantar idirdhealú idir gnáthfhorainmneacha, mar *mi* agus *thu*, agus na cinn *béime*, *mise* and *thusa*, srl., a chuireann duine amháin i gcéill *seachas* duine eile.

Mar shampla:

tha i bòidheach — tá sí go hálainn;
tha ise bòidheach — tá *sise* go hálainn (seachas aon duine eile).

Feictear béim ghramadaí i gcásanna eile freisin:

an taigh aice*se* — a tigh *siúd;*
chuirinn*se* — chuirfinn*se;*
na mo bheachd-sa — i *mo* thuairimse.

- "Tá agus is": Tá dhá bhriathar sa Ghaeilge ar an mbriathar "to be": Tugann *tha* le fios gné éigin atá ag ainm nó ag forainm, ach is gnách *is* le hainm nó forainm a chur in iúl (to identify a noun or pronoun as a complement). (Is féidir 'is' a úsáid le cur síos nó gné a chur i gcéill ar ainm nó ar fhorainm, ach go ginearálta ní húsáidtear é mar seo ach i bhfoirmeacha ársa, m.sh., "Is beag an t-iongnadh":

  tha mise sgìth — tá mé tuirseach;
  is mise Eòghan.

- Is féidir, ámh, feidhm a bhaint as *tha* le rá gur rud áirithe atá i rud eile trí thréith a dhéanamh de:

  tha mi nam Albannach — Tá mé im Albanach.
  Is e Albannach a th'annam — Is Albanach atá ionam.

An tAlt

Tá níos mó ná alt deimhnitheach amháin sa Ghaeilge, ach níl aon alt neamh-dheimhnitheach ann:

an taigh — an teach;
taigh — teach (a house).

Braitheann foirm an ailt (deimhnithigh) ar uimhir, inscne, chás agus chéadlitir an ainm.

(i). Le hainmneacha firinscneacha, ainmneacha, san uimhir uathu, úsáid *an*, *am*, agus *an t-*

an cat (agus le hainmneacha nach séimhítear);
am balach (le hainmneacha a thosaíonn le consain *liopa*);
an t-òran (ainmneacha a thosaíonn le gutaí).

(ii). Nuair ar féidir túschonsan an ainm a shéimhiú, baintear feidhm as (a') in dhá chás:

a' chaileag (baininscneach san ainmneach agus sa tabharthach)
leis a' bhalach (firinscneach sa tabharthach agus sa ghinideach)

(iii). Sa bhaininscneach, ginideach, uimhir uatha, *na* agus *na h-* a úsáidtear:

na mara
na h-Albann

(iv). Leis an iolra (ainmneach agus tabharthach), tá rudaí níos éasca. Is gnách *na* mar alt, ach *na h-* a bhíonn againn má thosaíonn an t-ainm le guta:

na cait;
na h-àireamhan — na huimhreacha.

(v). Braitheann foirm an ghinidigh iolra (nan nó nam) de réir mar a thosaíonn an t-ainm le *labial* nó a mhalairt:

nan cat — na gcat;
nam balach — na mbuachall.

Difríochtaí idir Gaeilge na hÉireann agus na hAlban

Tá úsáid na Gaeilge ar rudaí oifigiúla dála comharthaí bóthair níos coitianta ná mar a bhí sí tráth

Tá Gaeilge na hAlban cosúil le Gaeilge na hÉireann, ach ní thuigfeadh formhór na gcainteoirí i dtír amháin mórán de chanúintí na tíre eile. Níl cuid de chanúintí Dhún na nGall chomh fada sin ó Ghaeilge na hAlban, mar a fheictear san abairt seo:

Gaeilge na hAlban — *Ciamar a tha thu?*
Gaeilge Uladh — *Caidé mar a tá tú?*
Gaeilge Chonnacht — *Cén chaoi a bhfuil tú?*
Gaeilge na Mumhan — *Conas tánn tú?*; *Conas taoi?*
Gaeilge Chaighdeánach na hÉireann — *Conas atá tú?*

Tá roinnt difríochtaí tábhachtacha, ámh. An rud a fheictear láithreach, ná go scríobhtar an síneadh fada mar *ghraif* (`) in Albain, seachas *agúid* (´) in Éirinn. Scríobhtar an focal*fáilte* mar *fàilte* i nGaeilge na hAlban. In Albain, is é *chan eil* an (neg participle) san áit atá *níl* (giorrúchán de *ní fhuil*) in Éirinn an lae inniu, m.sh. (ceadaítear *cha/chan* in Éirinn fós, ach níl sé in úsáid ach in áiteanna i dTír Chonaill):

Gaeilge na hAlban — *Chan eil airgead agam* (sean-Ghaeilge *nichon fhuil airccet accam*).
Gaeilge na hÉireann — *Níl aon airgead agam* (sean-Ghaeilge *ní fhuil airccet accam*).

Tá "a" i roinnt focla i nGaeilge na hÉireann, acu "u" i nGaeilge na hAlban, m.sh, an focal *Béarla* agus *Beurla* faoi sheach. Tarlaíonn seo mar gheall ar an gcaighdeánú agus ar an athrú litrithe a chuir rialtas na hÉireann ar bun sa 20ú Aois.

Gaeilge	Gaeilge na hAlban
Gael	Gaidheal
lá	latha, là
oíche	oidhche
isteach	a-steach
scoil	sgoil
páiste	pàisde
údarás	ùghdarras

oifig	oifis
oscailte (U. fascailte)	fosgailte
bliain	bliadhain
raidió	rèidio
rialtas	riaghaltas
parlaimint	pàrlamaid
oileán	eilean
caint	bruidhinn
slaghdán	cnatan
bóthar, ród	rathad
aire, ministéir	ministear
i, in, ann	an, ann

* Ar nós Gaeltacht na hÉireann
** I nGaeilge na hAlban, ciallíonn sé seo an Bhriotáin.

Aitheantas oifigiúil

Tar éis neamhshuim agus dímheas ar feadh na gcéadta bliain ó rialtais éagsúla, tá Gaeilge na hAlban ag fáil roinnt aitheantais ar deireadh. Tá sí á múineadh sna scoileanna, ina measc scoileanna mar ar mheán teagaisc í. Tá feidhm á baint aisti freisin i rialtas áitiúil, Comhairle nan Eilean. Tá stáisiún raidió sa teanga ag an BBC, Raidio nan Gàidheal (agus bíonn comhchraoltacháin go rialta aige le Raidió na Gaeltachta, seirbhís raidió Gaeilge na hÉireann) Bíonn cláracha teilifíse sa teanga ar an BBC agus ar stáisiún ITV, go minic le fotheidil as Béarla. Tá stiúidió i Steornabhadh ag Grampian Television, a chuireann seirbhís ITV ar fáil i dtuaisceart na hAlban.

Parlaimint na hAlban

Mar sin féin, tá caint ar sheirbhís ar leith teilifíse i nGaeilge na hAlban, ar nós S4C sa Bhreatain Bheag agus TG4 in Éirinn. Mar a ceapadh sa Bhreatain Bheag, measadh nárbh fhearr na cláracha a shá isteach mar athraithe réigiúnda ar na príomhstáisiúin, mar nár leor é don 60.027 atá á labhairt, agus gur mhí-ádh é don 5.900.004 duine nach labhraíonn ach Béarla nó ´Scots´. Ach de réir dealraimh, níl sé soiléir gur 'mí-ádh' dóibh siúd é: taispeánann figiúirí féachana chlárach Gaeilge BBC amháin ar a laghad go mbreathnaíonn níos mó air ná Gaeilgeoirí na hAlban. Ná níl aon ghearáin á gcur ag an BBC mar gheall ar chláracha Gaeilge ar stáisiúin teilifíse an BBC, b'fhéidir mar go mbaineann daoine gan Ghaeilge ar bith taitneamh astu le fotheidil as Béarla.

Tá comharthaí bóthair Ghaeilge á gcrochadh ar fud na Gaeltachta de réir a chéile. Go minic níor ghá ach glacadh leis an litriú ceart desna logainmneacha, ach fiú leis seo, b'éigin dul i gcoimhlint le frith-Ghaelachas, atá láidir go maith fós in áiteanna. Déanann iriseoirí nuachtáin magadh go minic de chultúr

agus de theanga na nGael, i mbealach nach gceadófaí maidir le haon ghrúpa eile, agus iarrann siad deireadh a chur le gach aon chúnamh ón rialtas.

Rinne an tSuirbhéireacht Ordanáis iarrachtaí le blianta beaga anuas botúin ar mhapaí a cheartú. D´fhógair siad i 2004 go ndéanfaidís iarrachtaí ceart a chur leis an aineolas a bhí ar an nGaeilge, agus cheapadar coiste le logainmneacha cearta a chur ar na mapaí.

Thar na blianta, ní bhfuair Gaeilge na hAlban an t-aitheantas céanna agus a fuair an Bhreatnais ó rialtas na Ríochta Aontaithe. Ach ó tháinig féin-riail chun saoil, tá níos mó suime á chur i gcúrsaí Albanacha, agus tá ré-bhille Gaeilge foilsithe ag Parlaimint na hAlban.

Is iad príomhthréithe an Bhille ná:

- Aitheantas dlithiúil a thabhairt don Ghaeilge mar cheann de theangacha na hAlban;
- Bòrd na Gàidhlig, a chuirfeadh an Ghaeilge ar aghaidh, a fhoirfiú de réir dlí, chun feidhm agus tuiscint ar an dteangan a chur ar aghaidh;
- Iallach a chur ar Bhòrd na Gàidhlig Plean Náisiúnta Gaeilge a cheapadh chun go nglacfaí leis ag airí na hAlban;
- Iallach a chur ar eagraisí poiblí in Albain plean teangan Gaeilge a phlé maidir leis na seirbhísí a chuireann siad ar fáil.

Tar éis tréimhse comhairleacháin, nuair a cuireadh mórán iarratasaí chun an rialtais, an chuid is mó acu ag iarraidh an bhille a chur i dtreise, foilsíodh bille leasaithe, agus b'é an príomhleasú a deineadh ná go mbeadh treoir an Bhòird riachtanach anois de réir dlí (in ionad gan é a bheidh ach comhairleach).

Maíonn roinnt tráchtairí, mar shampla Éamonn Ó Gribín (2006) nach bhfágann Acht na Gáidhlig Gaeilge na hAlban ar chomhchéim agus ar chomhstádas leis an mBéarla nó fiú leis an mBhreatnais sa Bhreatain Bheag, agus go mbeadh duine amaideach nó saonta ag dréim go mbeidh athrú suntasach ann i dtaobh rathúnais na teangan mar thoradh ar iarrachtaí Bhord na Gáidhlig. [1]

Feictear inniu go ndearna Acht Oideachais 1872, a rinne neamhshuim iomlán den Ghaeilge, agus a d'fhág nár ligeadh do na glúnta Gaeil focal Gaeilge a labhairt sa seomra ranga, dochar mór don teanga.

Osclóidh an chéad mheánscoil a fheidhmíonn go hiomlán trí mheán na Gaeilge i nGlaschú i 2005 (tá roinnt bunscoileanna lán-Ghaeilge agus meánscoileanna a dhéanann roinnt teagaisc as Gaeilge sa tír cheana féin).

Tá corradh is 500 go 1,000 cainteoirí dúchais in Alba Nua, ach tá a bhformhór aosta anois. I mí na Bealtaine 2004, d'fhógair an rialtas réigiúnda tionscnamh cistiúcháin le tacú leis an dteangan agus lena chultúr sa chúige.

Shínigh rialtas na Ríochta Aontaithe an Carta Eorpach um Theangacha Réigiúnda agus Mionlach i dtaobh Ghaeilge na hAlban.

Is eagras Iomairt Choilm Chille a dhéanann iarracht naisc a chothú idir Ghaeilgeoirí Éireann agus na hAlban.

Logainmneacha

- Obar Dheathain — Obar Dheathain
- Dún Déagh — Dùn Dèagh

- Dún Éideann — Dùn Èideann
- An Gearasdan — An Gearasdan
- Glaschú — Glaschu
- Inbhear Nis — Inbhir Nis
- Peairt — Peairt
- Sruighle — Sruighlea
- Steórnabhagh — Steòrnabhagh

Ainmneacha pearsanta

Tá ainmneacha pearsanta Gaelacha ar leith ar nós Donnchadh, Dòmhnall. Tógadh ainmneacha ar iasacht ón Sean-Lochlannais, m.sh. Somhairle, Tormod. Tá foirmeacha ar leith d'ainmneacha ag a bhfuil ainmneacha gaolmhara i dteangacha eile na hEorpa, mar: Eòghan, Iain, Catrìona, Anna.

Tugann an fhoirm ghairmeach de ainmneacha Gaelacha áirithe foirmeacha Béarla ar nós:

> Seumas -> Sheumais -> Hamish;
> Màiri -> Mhàiri -> Vairi.

Is iad na sloinnte Gaelacha is coitianta in Albain ná iad siúd a thosaíonn le *Mac*, ar nós *Mac Gille Eathainn* (MacLean). Tosaíonn an fhoirm bhaininscineach le *Nic*, mar a tharlaíonn sa nGaeilge: *Catrìona Nic a' Phì* a bheith ar *Catriona Nic an Phí* as Gaeilge.

> Tagann sloinnte eile in Albain as dathanna, mar shampla: Bain (bàn/bán), Roy (ruadh/rua), Dow (dubh/dubh), Dunn (donn/donn).

Focail iasachta

Is de bhunadh Cheilteach formhór na foclaíochta i nGaeilge na hAlban. Tá roinnt iasachtaí ón Laidin, go háirithe i gcúrsaí eaglasta (eaglais, Bìoball), ón Lochlainnis (eilean, sgeir), ón Scoitis (sgealp, briogais) agus, i gcoitinne le teangacha eile na hEorpa, is gnách nuafhoclaíocht a chumadh de fhréamhacha Gréigise agus Laidine (telebhisean), fiú más tríd an mBéarla a tháinig siad. Cuireann fás in úsáid fhocla Béarla le gramadach Ghaelach orthu imní ar go leor. Mar shampla, is minic "*watch*igeadh" (faire) and "*catch*eadh" (breith) á úsáid ar Leòdhas, díreach mar a deireanns cuid de mhuintir Ghaeltachtaí na hÉireann "*match*annaí" ar chipíní nó lasáin, agus "ar mo bhicycle" in áit "ar mo rothar".

Ar an taobh eile den scéal, bhí tionchar ag an nGaeilge ar an Scoitis agus ar an mBéarla, go háirithe ar Bhéarla Caighdeánach na hAlban.

I measc na bhfocla a shíolraíonns ó Ghaeilge, tá *whisky*, *slogan*, *brogue*, *jilt*, *clan*, *strontium*, mar aon le rudaí suntasacha i dtíreolaíocht na hAlban, mar shampla *ben* (beinn), *glen* (gleann) agus *loch*.

Foinse: *An Etymological Dictionary of the Gaelic Language, Alexander MacBain*.

Féach freisin

- Teangacha Gaelacha
- Gaidhealtachd
- Ní hionann Gaeilge na hAlban agus Scots, teanga Ísiltír na hAlban.
- an Mòd, an fhéile chultúrtha Ghaelach a bhíonn in Albain 'chuile bhliain.

Tagairtí

1. http://geolinguistics.org/geo32articles/GEO-32-Williams-art.pdf LEGISLATIVE DEVOLUTION AND LANGUAGE REGULATION IN THE UNITED KINGDOM Colin H Williams Cardiff University

Naisc sheachtracha

- Cànan nan Gaidheal (https://www.youtube.com/watch?v=RtbOfIpJ4YU&feature=PlayList&p=289534FA4D90DEAD&playnext=1&playnext_from=PL&index=2)
- Parlaimint na hAlban (http://www.scottish.parliament.uk/gaidhlig/)
- Comhairle Craoltacháin Ghaeilge na hAlban (http://www.ccg.org.uk)
- BBC Albain - Leathanach baile na Gaeilge (http://www.bbc.co.uk/scotland/alba/)
- BBC Albain - *Beag air Bheag* - Gaeilge do thosaitheoirí (http://www.bbc.co.uk/scotland/alba/foghlam/beag_air_bheag/)
- Comunn na Gàidhlig (http://www.cnag.org.uk/)
- ColmCille (http://www.colmcille.net/)
- Sabhal Mòr Ostaig (http://www.smo.uhi.ac.uk/)
- Foclóirí Gàidhlig (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaidhlig/faclair/)
- An Sruth (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaidhlig/faclair/sruth/) - bunachar abairtí Gaeilge→Gàidhlig (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaidhlig/faclair/sruth/liosta.php?t1=ga&t2=gd&astarMax=6&hl=ga) agus Gàidhlig→Gaeilge (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaidhlig/faclair/sruth/liosta.php?t1=gd&t2=ga&astarMax=g&hl=ga)
- Bunadas (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaidhlig/faclair/bunadas/): focail ghaolmhara Gaeilge→Gàidhlig (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaidhlig/faclair/bunadas/liosta.php?t1=ga&t2=gd&uasCiana=8&uasAireamh=400&hl=ga) agus Gàidhlig→Gaeilge (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaidhlig/faclair/bunadas/liosta.php?t1=gd&t2=ga&uasCiana=8&uasAireamh=400&hl=ga)
- Gàidhlig (Scottish Gaelic) Local Studies (http://www.linguae-celticae.org/GLS_english.htm)

Teangacha Ceilteacha

Teangacha Gaelacha
(Q-Cheilteach)

Teangacha Breatnacha
(P-Cheilteach)

Gaeilge · Gaeilge Mhanann · Gaeilge na hAlban | Briotáinis · Coirnis · Breatnais

Féach: Teangeolaíocht · Na Ceiltigh